

EL LLEÓ **Jan Grau**

El Lleó és un element del bestiar que actualment té un paper més simbòlic que actiu, talment com en els darrers temps en que va sortir al carrer. Malgrat que Joan Amades i Aureli Campmany suposen que el lleó procedia de l'entremés de sant Marc, documentalment es queda en suposició. La primera dada coneguda la trobem al Llibre de les Solemnitats de Barcelona, a l'inventari dels elements que participaven a la processó de Corpus de l'any 1424, en la que consta *Sancta Maria Egyptiacha e Zossimes ab lo lleó*.

Aquell mateix any torna a sortir relacionat el lleó entre els objectes que la ciutat va lliurar a la col·legiata de Santa Anna: *Item lo lleó ab dues vestes d'homens salvatges ab barbes i cabelleres*. Aquesta cita ens apunta la possibilitat de que fins aquell moment el lleó fos de la ciutat. En aquest cas no podem discernir si el Lleó era una figura o no, encara que el més segur és que si no fos una figura, constaria l'aclariment de que es tracta d'un vestit, tal i com el cronista fa amb els homes salvatges.

En el cas de la referència de 1463 ens trobem clarament amb un home disfressat, perquè per l'entrada del rei Pere de Portugal, consta que *los blanquers que vingueres ab homens salvatges contrafets e ab un home vestit de leó*.

El Lleó de Barcelona és documentat els anys 1564 i 1568 per les dues entrades de Felip II i en aquests dos casos no podem aclarir si es tractava d'un figurot, perquè consta que els blanquers anaven *ab son panó y uns salvatges y un lleó fent entremesos*.

També participa un lleó l'any 1601 en la processó per la canonització de Sant Raimon de Penyafort. El pare Rebullosa ens diu d'aquest lleó que era *buit de dintre, donant espantosos bramuls, amb la seva corona reial, daurat, portat per dos homes, pròpia divisa dels blanquers i dotze salvatge amb porres*. Aquesta cita és la darrera en que surten relacionats els homes salvatges acompanyant el Lleó. El color daurat també surt especificat en les cites del l'entremés per les entrades de Felip IV al 1624 i la de Felip V al 1701.

Sembla que el fet de bramular que ens comenta el pare Rebullosa donava un sentit de ferotgia a l'entremés i el feia molt popular. Imaginem-nos en la Barcelona d'aquell temps, l'efecte d'una fera d'aspecte ferotge que bramulava, acompanyada de personatges estranys i provocadors, vestits de manera salvatge.

L'any 1771, el Capità General i la Reial Audiència van resoldre que *no assistís a la processó lo que era conegut per lo Pare del Lleó, manant-se que los que portaven el Lleó, no fessin els bramuls d'aquesta fera*. És curiosa aquesta referència perquè a més de prohibir que el Lleó bramuli, s'especifica la prohibició expressa de que assisteixi a la processó el Pare del Lleó. Aquest personatge no l'hem trobat esmentat abans i ni tant sols coneixem el que feia, encara que per la prohibició expressa i pel nom de Pare del Lleó, deuria tenir un paper destacat.

Fent especulacions, podríem suposar que es tracti d'un supervivent dels antics homes salvatges, que a les darreries del segle XVIII, ja feia un cert temps que no sortien a les processons. Sabem que en aquells anys, tot el que no semblava prou reverent era eliminat de les processons, per tant, si es tractava d'un home salvatge és possible que fos eliminat pel seu aspecte.

Les darreres ocasions que el trobem documentat són l'any 1807, en les festes que es van fer amb motiu de la beatificació de sant Josep Oriol i el 1839 en les festes per la pau de la guerra dels *Set Anys*. Per contra, entre aquestes dues dates, en l'auca de la processó de Corpus de l'any impresa l'any 1812, no hi figura el Lleó.

Amades, en el seu llibre *Gegants, nans i altres entremesos* ens descriu el Lleó de la manera següent: *Anava coronat amb corona reial. Era tot daurat i molt majestuós. Havia estat el company de sant Marc en la processó del segle XV. Després se'n van fer càrrec els blanquers, que tenien molt d'interès que les pells que el cobrissin fóssin de les millors. Li feien companyia quatre lleonets, dos que el precedien i dos més que el seguien portant les crosses per sostenir-lo quan es cansaven els qui els duien.*

És possible que els lleonets que acompanyaven l'entremés, fossin els elements que van substituir els homes salvatges quan el Lleó va perdre el seu caire ferotge. De tota la documentació podem extreure que el Lleó va anar canviant d'aspecte o fins de significat. Inicialment el trobem ferotge, bramulant i acompanyat d'homes salvatges, a vegades estafets o armats amb porres. Més tard amb un posat solemne, sense bramular i amb la companyia de lleonets. Finalment, com els altres elements del bestiar, el Lleó al segle passat degenera sensiblement fins a convertir-se en una mena d'atracció infantil. Segons Joan Amades, *a les darreries, treia un pam de llengua, representada per un llistó. La mainada li posava un caramel al damunt i els qui el portaven enfonsaven la llengua endins per recollir la llepolia.*

Xavier Cordoní ens apunta que el Lleó va sortir al carrer fins a 1870 i que depenia de la parròquia del Pi. Justament la Colla de Geganters del Pi és la que va recuperar el Lleó l'any 1993, com un element més del seguici de la Barcelona Vella.

No tenim referències de que existissin lleons festius a d'altres poblacions catalanes, llevat de casos carnestoltencs, encara que no hem de descartar la possibilitat de que existissin i que no se'n conegui cap documentació.

Actualment tenim tres lleons actius dins la imatgeria festiva del nostre país i tots tres de fa pocs anys. El de Barcelona i el de Tarragona, són nascuts de la voluntat popular de recuperar els elements bàsics de les processons i seguicis medievals. En ambdós casos, l'estrena a inicis dels 90 del Lleó, va acompanyada de la recuperació dels altres elements tradicionals del bestiar festiu.

El tercer és el de Caldes de Montbui, aparegut per un motiu ben diferent als anteriors. Ala ans cinquanta, quan es van estrenar els gegants, hi havia el projecte de fer un Lleó, però la iniciativa es va aparcar, fins que ha s'ha estrenat fa un parell d'anys. Tant en el projecte inicial com actualment, el Lleó de Caldes és la plasmació festiva del Lleó de la font del mateix nom, de la que surt aigua calenta i que és un dels elements més identificatius de Caldes.

Jan Grau
10/09/96